

УДК 94(477)“1938/1941”

Максим Гурецький

ПРОМИСЛОВІСТЬ УРСР В ПЕРІОД ТРЕТЬОЇ П'ЯТИРІЧКИ (1938–1941 РР.)

У статті аналізується стан промисловості України в мирний період третьої п'ятирічки і показано здобутки і труднощі в розвитку цієї галузі господарства.

Ключові слова: УРСР, економіка, промисловість, третя п'ятирічка, військово-промисловий комплекс.

Наприкінці 30-х років ХХ ст., в умовах різкого загострення міжнародного становища і стрімкого наближення світової війни, радянське політичне керівництво значно посилило увагу до питань розвитку промисловості та дальшого зміцнення оборонного комплексу країни.

Уже в ході двох перших п'ятирічок, у процесі здійснення масштабної форсованої індустріалізації, в СРСР створено потужний військово-промисловий потенціал, який забезпечував стабільне становище держави у світі і відкривав можливості для вирішення нових геополітичних завдань.

Актуальність дослідження полягає у тому, що в українській історіографії відсутні спеціальні наукові праці, присвячені розвитку промисловості УРСР в 1938–1941 рр. і написані на сучасній джерельній основі, із залученням розсекречених архівних документів.

Об'єктом цього дослідження є економіка радянської України.

Предметом вивчення – промисловість УРСР в 1938–1941 рр.

Хронологічні рамки статті охоплюють мирний період третьої п'ятирічки: з січня 1938 року, з початку п'ятирічки, до 22 червня 1941 року – нападу нацистської Німеччини на СРСР.

Історіографія проблеми доволі широка, при цьому більшість публікацій становлять роботи радянських авторів. Вони містять значний фактичний матеріал, написані недостатньо критично, не завжди відображають реальний стан промисловості республіки у довоєнний період. Особливу увагу привертають праці В. Бонусяка, В. Варецького, А. Гловацького, О. Лисенка, М. Симонова, А. Соколова, М. Фельдмана, П. Хромова, П. Чернеги та ін.

Навесні 1939 року в Москві пройшов XVIII з'їзд ВКП(б), який затвердив план третьої п'ятирічки (1938–1942 рр.). Основне економічне завдання СРСР, поставлене більшовицькою партією на найближчу перспективу, полягало у наступному: наздогнати і перегнати передові західні країни за виробництвом промислової продукції на душу населення. Це завдання передбачалося розв'язати упродовж двох-трьох п'ятирічок, що мало "забезпечити остаточний успіх комунізму в його історичному змаганні з капіталізмом" [1, с. 8].

Як відомо, УРСР завжди займала вагоме місце у господарському житті союзної держави. На початку третьої п'ятирічки в УРСР вироблялася значна частина промислової продукції СРСР. На той час республіка давала 60,7 % випуску чавуну, 46,9 % сталі, 46,8 % прокату, 32,4 % товарних вагонів, 20,8 % тракторів, а також 72,8 % коксу, 59,1 % залізної руди, 54,1 % вугілля, 34,8 % марганцевої руди, 24,4 % електроенергії, 22,3 % цементу тощо [1, с. 260, 261; 2, л. 8; 3, л. 6, 139].

У 1938 році в УРСР налічувалось 125,3 тис. промислових підприємств, середньорічна чисельність робітників становила близько 2 млн осіб. У роки третьої п'ятирічки понад дві третини промислових робітників республіки зосереджувались у важкій індустрії, в галузях групи "А", зокрема машинобудуванні і металообробці (29,3 %), паливній промисловості (14,6 %), лісовій, деревообробній і паперовій промисловості (8,9 %), чорній і кольоровій металургії (7,8 %) та ін. У легкій промисловості було зайнято 13,7 %, а в харчовій – 13,5 % робітників.

Більша частина промислових підприємств України відносилась до двох галузей – харчової (39,6 тис., або 31,6 %) і металообробної (35,6 тис., або 28,4 %). Багато підприємств налічувалось у шкіряно-хутряній і взуттєвій промисловості (6,1 тис., або 4,8 %), в електроенергетиці (1,9 тис., або 1,5 %) і швейній індустрії (1,8 тис., або 1,4 %). На той час в республіці працювало 540 підприємств вугільної, 446 – хімічної (без гірничої хімії), 28 – коксохімічної галузей, 23 – чорної металургії та ін.

У 1938 році валова продукція промисловості України становила 19,4 млрд крб. (у цінах 1926/27 господарського року). Значні обсяги валової продукції давали насамперед металообробна і харчова галузі – відповідно 5,8 млрд крб (29,8 %) та 4,4 млрд крб (22,7 %). Валова продукція підприємств чорної металургії УРСР досягала 1,9 млрд крб., або 9,9 %, вугільної промисловості – 891,6 млн крб., або 4,6 %, хімічної – 841,8 млн крб., або 4,3 %, швейної – 683,2 млн крб., або 3,5 %, шкіряно-хутряної і взуттєвої – 551,4 млн крб., або 2,8 %, коксохімічної – 467,2 млн крб., або 2,4 %, тощо [4, л. 8; 5, с. 25].

Уже в кінці другої п'ятирічки структура радянської промисловості набула індустріального характеру. У цей період вдалося в основному подолати невідповідність в розвитку галузей, які випускали знаряддя праці і які виробляли предмети праці. Близько 40 % виробництва засобів виробництва займало виготовлення знарядь праці, насамперед робочих машин і механізмів (15 %), а відповідно 60 % – виробництво предметів праці, в першу чергу сировини і матеріалів (22,2 %), палива та енергії (8,7 %). За роки другої п'ятирічки темпи розвитку обробної і добувної промисловості певною мірою вирівнялися.

У структурі другого підрозділу, в промисловості групи "Б", основне місце займало виробництво продуктів харчування (17,6 %) і виготовлення одягу та взуття (17,5 %). Значно меншу частку у виробництві предметів споживання займали товари культурно-побутового і господарсько-побутового вжитку (відповідно 3 та 3,3 %). Таке співвідношення відображало загальну тенденцію розвитку радянської економіки з початку індустріалізації, а саме: значне домінування важкої промисловості і постійне відставання галузей, які виробляли предмети споживання, в першу чергу культурного та комунального обслуговування населення [6, с. 165–167].

У 30-х роках ХХ ст. в країні остаточно сформувалася жорстка централізована модель управління економікою, що цілком відповідала засадам і принципам тоталітарної системи. Усі основні ланки господарства підпорядковувались виключно союзним галузевим наркоматам, а другорядні, непринципові сфери соціально-економічного життя знаходились у віданні республіканських органів. Така модель управління дозволяла союзному центрові тримати під цілковитим і неослабним контролем національні республіки з усім їхнім колосальним природним, людським і господарським потенціалом.

Крім союзної і республіканської, існували ще дві форми державної промисловості: місцева, тобто крайового, обласного, міського, районного і навіть сільрадівського підпорядкування, та промисловість непромислових наркоматів – різних ступенів підпорядкування. Місцева промисловість включала у себе переважно підприємства, які працювали на ресурсах того ж краю і задовольняли потреби населення краю. До останньої групи відносилися галузі допоміжного призначення, які обслуговували непромислові відомства. Як приклад, можна вказати на транспортне машинобудування в структурі Наркомату шляхів сполучення або на хіміко-фармацевтичну промисловість у складі Наркомату охорони здоров'я.

У зв'язку з подальшим зростанням економіки і поглибленням виробничої спеціалізації чисельність промислових наркоматів упродовж третьої п'ятирічки помітно збільшилась. У 1939 році Наркомат легкої промисловості було поділено на два наркомати – легкої і текстильної промисловості, Наркомат оборонної промисловості – на чотири (озброєння, боєприпасів, авіаційної і суднобудівної промисловості), Наркомат харчової промисловості – на три (рибної, харчової, м'ясної і молочної промисловості), Наркомат важкої промисловості – на шість (паливної промисловості, електростанцій та електропромисловості, чорної металургії, кольорової металургії, хімічної промисловості і промисловості будівельних матеріалів), Наркомат машинобудування – на три (важкого, середнього і загального машинобудування).

Того ж 1939 року відбулися чергові реорганізації: створено Наркомат будівельних матеріалів, розділено Наркомат водного транспорту на два відомства – наркомати морського і річкового флоту, а Народний комісаріат паливної промисловості – на наркомати вугільної і нафтової промисловості. Тоді ж з'явився окремий наркомат з будівництва, а згодом сформовано наркомати целюлозної і паперової промисловості (1940 рік), гумової промисловості та верстатобудування (1941 рік) [7, с. 45–56]. Усі ці перебудови відображали як стратегічні, так і оперативні потреби розвитку радянського господарства, зумовлені насамперед загостренням міжнародного становища і необхідністю підготовки всієї країни та окремих союзних республік до майбутньої війни.

Центральний апарат наркоматів промисловості включав у себе виробничо-галузеві чи виробничо-територіальні головні управління, так звані "главки". Вони здійснювали керівництво вузькими галузями у межах відповідної виробничої спеціалізації наркомату, підпорядковуючи собі низові господарські ланки – трести і підприємства або відразу підприємства. Трести діяли у тих випадках, коли через значну кількість дрібних і розпорочених підприємств главок не міг забезпечити безпосереднє управління ними. Зрозуміло, що при наявності великих і компактно розташованих промислових об'єктів відчутної потреби у трестах не було. У центральний апарат наркоматів входили також різні функціональні управління і відділи, зокрема планові, фінансові, торгівельні, постачальні та збутові тощо [6, с. 46; 8, с. 572–574].

Як зазначалось, у 1938 році валова продукція промисловості УРСР становила 19,4 млрд крб. (в цінах 1926/27 господарського року). Основну частину цієї продукції давали сім областей: Сталінська – 3,4 млрд крб. (17,4 %), Харківська – 2,9 млрд крб. (15,1 %), Київська – 2,3 млрд крб. (11,6 %), Дніпропетровська – 2,1 млрд крб. (10,7 %), Одеська – 1,6 млрд крб. (8,1 %), Ворошиловградська – 1,5

млрд крб. (7,7 %) і Запорізька – майже 1,5 млрд крб. (7,5 %). Разом валова продукція промисловості названих областей становила 15,2 млрд крб., або 78,4 % від загального республіканського рівня. Найменший обсяг валової продукції був у Молдавській АРСР – 142,2 млн крб., або 0,7 %, Кам'янець-Подільській області – 285,6 млн крб., або 1,4 %, та Миколаївській області – близько 297 млн крб., або 1,5 % [4, л. 8, 17, 25, 34, 43, 51, 58, 67, 76, 85, 93, 102, 111, 119, 126, 134, 141].

Згідно з офіційною статистикою, у 1937–1940 рр. валова продукція промисловості УРСР зросла з 17,3 млрд до 24,9 млрд крб., тобто становила відповідно 18,1 та 18 % від загального союзного рівня. Особливо швидкими темпами у період третьої п'ятирічки розвивалися верстатобудування та інструментальна промисловість, які дещо поліпшили якість і розширили асортимент своєї продукції. Так, за 1937–1940 рр. кількість металообробних верстатів, так званих "типо-розмірів", які випускалися на підприємствах УРСР та інших союзних республік, збільшилося з 272 до 600. При цьому найбільші зусилля влади були спрямовані на зміцнення військового машинобудування, що обумовлювалось наростанням зовнішньої загрози і необхідністю вирішення нових стратегічних завдань. За мирний період третьої п'ятирічки військове машинобудування зросло вчетверо і напередодні німецько-радянської війни давало 22,4 % всієї промислової продукції країни [2, л. 8; 3, л. 158].

Значну увагу політичне керівництво СРСР приділяло розвитку металургійної промисловості. У 1937–1940 рр. виробництво чавуну в УРСР зросло з 8,8 млн до 9,2 млн т, або на 4,5 %, сталі – з 8,5 млн до 8,6 млн т, або на 1,2 %, а прокату чорних металів – з 6,2 млн до 6,3 млн т, або на 1,6 %. Вказані показники за 1937 рік наводяться у збірнику "Третій п'ятирічний план розвитку народного господарства Союзу РСР (1938–1942 рр.)", а за 1940 рік – у "Звіті про перебудову і розвиток народного господарства СРСР за два з половиною роки Вітчизняної війни". Звіт був підготовлений у 1944 році Центральним управлінням народногосподарського обліку (ЦУНГО) Держплану СРСР і зберігається у фондах Російського державного архіву економіки. Однак вказані дані розходяться з тими, що містяться у радянських повоєнних статистичних виданнях, зокрема в збірниках "Народне господарство Української РСР". У них показники промислового виробництва в УРСР за 1937 і 1940 роки помітно вищі, ніж у п'ятирічному плані та звіті ЦУНГО, а саме: чавуну – 9,2 млн і 9,6 млн т, сталі – 8,7 млн і 8,9 млн т, прокату – 6,4 млн і 6,5 млн т.

Однак зрозуміло, що в усіх випадках такі показники не могли задовольнити партійне і державне керівництво республіки та СРСР. Згідно з планом третьої п'ятирічки, у 1942 році виробництво чавуну в Україні повинно було досягнути 12,5 млн т (зростання порівняно з 1937 роком на 42 %), сталі – 12,9 млн т (на 56 %), а прокату – 9,8 млн т (на 61 %). Наведена статистика свідчить про те, що у 1937–1940 рр. чорна металургія значно сповільнила темпи свого розвитку і стала відчутно відставати від намічених завдань. Причини такого відставання, на думку спеціалістів та управлінців, полягали насамперед у незадовільному постачанні галузі електроенергією, а також поганому забезпеченні сировиною та матеріалами підприємствами залізорудної, коксохімічної, марганцевої, вогнетривкої промисловості, промисловості нерудних матеріалів [1, с. 260; 3, л. 139; 5, с. 34; 9, с. 62].

На засіданнях вищих партійних органів неодноразово ставилося питання про розвиток чорної металургії в УРСР. Восени 1939 року оргбюро ЦК ВКП(б) заслуховувало звіти Дніпропетровського, Сталінського і Запорізького обкомів партії про керівництво підприємствами цієї галузі. Оргбюро ЦК ВКП(б) констатувало "вкрай поганий стан справ... на більшості підприємств чорної металургії". На засіданнях говорилося про великі перебої із постачанням заводів електроенергією, що пояснювалось нестачею палива на електростанціях, та про численні простої великих металургійних підприємств УРСР, викликані катастрофічною нестачею сировини та матеріалів. "Більшість доменних печей Півдня через перебої в доставці коксу та вапняку систематично працюють на зниженій потужності (тихий хід), що, крім втрат чавуну і руйнівної дії на печі, зриває роботу мартенівських і прокатних цехів через нестачу газу" [10, л. 7, 11, 12].

У доповідній записці Й. Сталіну, написаній 29 серпня 1939 року наркомом чорної металургії СРСР Ф. Меркуловим, вказувалось також на інші причини відставання. За словами наркома, з 1936 року відбувалось постійне скорочення капітальних вкладень у галузь, що негативно позначилось на розвитку виробництва. Тривалий час не виконувались плани введення в експлуатацію основних агрегатів, зокрема в 1937 році введено в дію лише одну доменну піч (замість п'яти за планом), у 1938 році – дві печі (замість шести), в 1939 році – одну піч (замість трьох). Ще більшим було відставання з мартенівськими печами, адже за 1937–1938 рр. і вісім місяців 1939 року було введено в експлуатацію тільки шість печей замість 28 за планом. Нарком вказував на нестачу технологічного обладнання, передусім котлів, трансформаторів, металорізальних верстатів, а також сировини та матеріалів, перш за все руди, вапняку, коксу та вугілля [10, л. 18–24].

У роки третьої п'ятирічки були введені в дію доменні печі на "Запоріжсталі", "Азовсталі" і Криворізькому заводі, мартенівські печі на "Запоріжсталі", "Азовсталі" та Сталінському заводі. За

цей час відбулося помітне зростання виробітку електроенергії, але воно не повністю забезпечувало потреби промисловості і тим паче – намічене планом створення резервів енергетичних потужностей. За 1937–1940 рр. виробництво електроенергії в республіці збільшилось з 9,3 млрд до 12,4 млрд квт годин, тобто на третину. Проте план передбачав зростання виробітку електроенергії в Україні на кінець п'ятирічки до 15,9 млрд квт годин, що свідчило про певне відставання від визначених завдань. Труднощі в цій галузі пояснювались багатьма причинами, в тому числі систематичним зниженням відпускної потужності Дніпрогесу (через скорочення притоку води Дніпра), недостатнім постачанням теплових станцій паливом, невідповідністю між турбінними і котельними потужностями в енергосистемах та ін.

Важливе місце в розвитку промисловості УРСР займали паливна і залізорудна галузі. За 1937–1941 рр. видобуток вугілля в республіці збільшився з 69,1 млн до 83,8 млн т, або на 21,3 %. За той же період, завдяки будівництву і введенню в експлуатацію нових рудників у Криворіжжі, вдалося підвищити видобуток залізної руди – з 17,2 млн до 20,2 млн т, тобто на 17,4 %. Саме в роки третьої п'ятирічки почала видобуток руди шахта "Нова", що стала однією з найефективніших і найбільших в СРСР та в Європі. У цих галузях дещо підвищився рівень механізації виробничих процесів і продуктивності праці. Однак обсяг видобутку палива, особливо вугілля, не задовольняв зростаючі потреби промисловості та всієї економіки країни. На шахтах Донбасу постійно траплялися аварії з людськими жертвами, викликані порушенням правил техніки безпеки, неправильним веденням гірничих робіт, поганою експлуатацією механізмів. Лише за дев'ять місяців 1939 року кількість аварій на шахтах Донбасу досягла 18,7 тис. [9, с. 62, 65; 10, л.10].

У великій промисловості України беззастережно домінували металообробна (включно з машинобудівною) та металургійна галузі. У 1940 році їх частка в структурі великої промисловості республіки становила відповідно 36,4 і 10,3 %. Значно меншою була питома вага інших галузей, зокрема уже згаданих кам'яновугільної та електроенергетичної (відповідно 4,5 і 2,9 %). У розвитку економіки країни щораз помітніше зростало значення хімічної промисловості, тож Й. Сталін говорив про третю п'ятирічку як п'ятирічку хімії (її частка в промисловості УРСР становила 5,5 %). В умовах форсованої індустріалізації і нарощування військового потенціалу держави на другий план відсувались галузі групи "Б", що виробляли предмети споживання. Та все ж у 1940 році частка харчової і легкої промисловості в загальній структурі великої промисловості республіки досягала відповідно 17,6 і 9,7 % [11, с. 439].

За роки третьої п'ятирічки, в умовах масштабної підготовки СРСР до війни, різко збільшилися державні видатки на потреби оборони і військово-промислового комплексу країни. Лише за кошторисами Наркомату оборони СРСР і Наркомату військово-морського флоту СРСР витрати зросли з 17,5 млрд крб. у 1937 році до 56,7 млрд крб. у 1940 році, тобто більш ніж утричі. Упродовж 1 січня 1938 р. – 1 червня 1941 р. валова продукція промисловості СРСР становила 446,5 млрд крб., у тому числі промисловості групи "А" – 271,1 млрд крб., або 60,7 %, військова продукція – 67 млрд крб., або 15 %. Варто для порівняння зазначити, що в період першої п'ятирічки частка промисловості групи "А" досягала 49,5 %, а упродовж другої п'ятирічки – 57,5 % [2, л. 64; 12, л. 2].

З розгортанням Другої світової війни значно прискорилось технічне переозброєння Червоної армії. Відбувався процес "моторизації" збройних сил країни і впровадження нових типів літаків, танків, артилерії тощо. Цими проблемами постійно займалися комітет оборони та економічна рада при РНК СРСР, створені ще у 1937 році, а також військово-промислова комісія, сформована влітку 1938 року (згодом перейменована у Раду оборонної промисловості). Випуск військової продукції спочатку зосереджувався насамперед у Наркоматі оборонної промисловості СРСР. У 1939 році організовано низку інших народних комісаріатів, які забезпечили розбудову військово-промислового комплексу країни – озброєнь (НКО), боєприпасів (НКБ), авіаційної промисловості (НКАП) та суднобудівельної промисловості (НКСП).

Названі наркомати об'єднували: НКО – 38 заводів і 8 науково-дослідних інститутів та конструкторських бюро (223 тис. працівників); НКБ – 53 заводи і 12 НДІ та КБ (337 тис. осіб); НКАП – 86 заводів і 9 НДІ та КБ (273 тис. осіб); НКСП – 41 завод і 10 НДІ та КБ (173 тис. осіб) [13, с. 391, 392]. Значна частина підприємств військово-промислового комплексу працювала в УРСР, проте узагальнююча статистика у республіці досі не встановлена. Питаннями військового виробництва займалися й інші наркомати, зокрема хімічної і суднобудівної промисловості, середнього та загального машинобудування тощо (у них в обов'язковому порядку працювали військові відділи). У цей же час на багатьох заводах УРСР, що відносились до різних галузей господарства, почали розроблятися і втілюватись у виробничу практику мобілізаційні плани, а відповідно – формувалися спеціальні мобілізаційні відділи.

Одним із важливих господарських і військових завдань Й. Сталін вважав налагодження масового виробництва мотоциклів. Це питання постало у зв'язку з листом, надісланим секретарю

ЦК КП(б)У М. Хрущову молодим інженером з Бессарабії М. Дресслером. У ньому було детально обґрунтовано важливість значного збільшення виробництва мотоциклів і створення товариства "Сталінських мотоциклістів". У записці від 24 січня 1941 року "вождь народів" зазначив, що лист М. Дресслера "становить величезний інтерес". На думку Й. Сталіна, слід було налагодити щорічний випуск в СРСР 150–200 тис. мотоциклів, щоб належним чином задовольнити потреби промисловості, сільського господарства та армії.

Уже в березні 1941 року прийнята постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б), яка стосувалася цього питання. Вона передбачала випуск мотоциклів двох типів: "М-72" з коляскою і максимальною потужністю двигуна 22 кінські сили (на зразок БМВ-750) та "ИЖ-12" без коляски з максимальною потужністю двигуна 13,5 кінських сил. У 1941 році планувалося випустити 50 тис. мотоциклів, наступного року – 100 тис. одиниць. У постанові наводився перелік заводів, яким доручалося організувати виробництво мотоциклів, серед них називався Харківський завод "Серп і молот". З квітня того ж року завод мав припинити випуск сільськогосподарських машин і залізничних платформ, щоб перейти на виробництво мотоциклів "М-72" [14, с. 23–39; 15, с. 79–97].

Отже, наведений аналіз показує, що в 1938–1941 рр. промисловість України розвивалася доволі високими темпами. При цьому основне значення влада надавала дальшому піднесенню виробництва засобів виробництва, тобто промисловості групи "А". У структурі першого підрозділу ключове місце займали металообробна (разом з машинобудівною) і металургійна промисловість, але стала помітно зростати роль паливної, хімічної, електроенергетичної галузей. Разом з тим в період третьої п'ятирічки намітилось відставання чорної металургії, посилилась диспропорція між потужностями вугільної промисловості, електроенергетики і зростаючими потребами економіки в джерелах енергії.

У цей час різко збільшилися державні видатки на потреби оборони і військово-промислового комплексу країни, що негативно позначилось на розвитку другого підрозділу промисловості: частка групи "Б" у валовому промисловому виробництві стала ще меншою.

Список використаних джерел

1. Третий пятилетний план развития народного хозяйства Союза ССР (1938–1942 гг.). – М.: Госпланиздат, 1939. – 387 с.
2. Российский государственный архив экономики (далі – РГАЭ), ф. 1562, оп. 329, д. 562, 159 л. 3. РГАЭ, ф. 1562, оп. 329, д. 813, 297 л.
4. РГАЭ, ф. 1562, оп. 4, д. 9, т. II, 402 л.
5. Народне господарство Української РСР. Статист. зб. – К.: Державне статистичне вид-во, 1957. – 535 с.
6. Социалистическое народное хозяйство СССР в 1933–1940 гг. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. – 668 с.
7. Сборник законов СССР и указов Президиума Верховного Совета СССР. 1938–1944 гг. – М.: Издание "Ведомостей Верховного Совета СССР", 1945. – 360 с.
8. Экономика социалистической промышленности. Под ред. Е. Л. Грановского и Б. Л. Маркуса. – М.: Соцэргиз, 1940. – 598 с.
9. Народне господарство Української РСР в 1963 році. Статист. щорічник. – К.: Вид-во "Статистика", 1964. – 654 с.
10. Российский государственный архив социально-политической истории (далі – РГАСПИ), ф. 17, оп. 121, д. 17, 128 л.
11. Нариси розвитку народного господарства Української РСР. – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1949. – 579 с.
12. РГАЭ. – Ф. 1562. – Оп. 329. – Д. 4579. – 10 л.
13. Соколов А. К. От военпрома к ВПК: советская военная промышленность. 1917 – июнь 1941 гг. / Соколов А. К. – М.: Новый хронограф, 2012. – 528 с.
14. РГАСПИ, ф. 558, оп. 11, д. 151, 39 л.
15. РГАСПИ, ф. 17, оп. 166, д. 645, 174 л.

Максим Гурецкий

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ УКРАИНЫ В ТРЕТЬЕЙ ПЯТИЛЕТКЕ (1938–1941 ГГ.)

В статье дается анализ состояния промышленности Украины в мирный период третьей пятилетки и показано успехи и трудности в развитии этой отрасли хозяйства.

Ключевые слова: Украина, экономика, промышленность, третья пятилетка, военно-промышленный комплекс.

Maksym Guretskyi

INDUSTRY IN UKRAINE DURING THE THIRD 5-YEAR PLAN (1938–1941)

The article analyses the condition of industry in Ukraine during a peaceful period of third 5-year plan and reveals achievements and difficulties in the development of this branch of economy.

Key words: Ukraine, economics, industry, third 5-year plan, military-industrial complex.